

דאָס איינציקע ליכטעלע אין מיין דעמאָלטיקן חושכדיקן לעבן איז געווען די די שול

ווי אזוי האָט מען געאַרבעט אין די שולן פֿון צישאַ 1921-1939?

מיט 100 יאָר צוריק איז אַנטשטאַנען אין וואַרשע די נייע ייִדישע שול אָרגאַניזאַציע (צישאַ) וואָס אונטער איר השגחה האָבן זיך געזאַמלט אַלע ייִדיש־וועלטלעכע שולן אין פּוילן. די אָרגאַניזאַציע איז געווען אַ קאָמפּראָמיס צווישן שול־און פּלל־טוערס וואָס זענען געווען פֿאַרבונדן מיט פֿאַרשיידענע פּאָליטישע פּאַרטייען, ס'רובֿ מיטן בונד, לינקע פּוועלי־ציון, פֿאַלקס־פּאַרטיי ווי אויך אָנהענגערס פֿון דעמאָקראַטישע שולע. איין חלום האָט זיי אַלע פֿאַראייניקט – צו שאַפֿן אַן איינהייטלעכע וועלטלעכע שולע וווּ די קינדער פֿון דער ייִדישער גאַס וועלן זיך לערנען אין זייער מאַמע־לשון. די סאַמע גרינדונג פֿון צישאַ איז בלויז געווען אַן אָנהייב. צישאַ האָט געדאַרפֿט אָרגאַניזירן די גאַנצע אַרבכט פֿון אירע שולן ניט האָבנדיק גענוג געלט און אַן דער אונטערשטיצונג פֿון דער פּוילישער מאַכט.

נאָר אַ קלייער פּראָצענט פֿון די ייִדישע קינדער אין פּוילן האָט באַזוכט איין פֿון די צישאַ־שולן אָבער די וואָס האָבן יאָ באַזוכט אַזאַ שול באַשרייבן זי ווי אַ צווייטע היים. וואָס איז געווען אזוי באַזונדערס אין די צישאַ־שולן און וואָס פֿאַר אַ השפּעה האָבן זיי געהאַט אויף זייערע תּלמידים? בשעת דער לעקציע וועלן מיר זוכן ענטפֿערס אויף די פּראָגעס אויפֿן סמך פֿון דער אַרבעט פֿון דער ייִדיש־וועלטלעכער שולע אין וויסאַקע, וואָס איז באַשריבן געוואָרן דורך דריי לערער־אַבסאָלווענטן פֿונעם ייִדישן לערער־סעמינאַר אין ווילנעאון איר תּלמיד – נ. זילבער, וועלעכער האָט וועגן איר געשריבן אין זײַן אויטאָביאָגראַפֿיע צוגעשיקט פֿאַר דעם קאַנקורס פֿון יוואָ.

The only light in my then dark life was school. The schools of TSISHO 1921-1939

100 years ago the New Jewish School Organization (TSISHO) was founded in Warsaw. Under its influence, all Jewish secular schools with Yiddish as the language of instruction in Poland came together. The organization was a compromise between activists affiliated with various political parties, the majority with the Bund, Poale Tsiyon Left, Folks-Party as well as supporters of the so-called democratic school. They were united by the dream of creating a uniform secular school, where children from the Jewish street could study in their native language. The establishment of TSISHO was just the beginning. The Organization had to the entire work of its schools without money or support from the Polish authorities.

Only a small percentage of Jewish children from Poland attended TSISHO schools, but those who did, described them as a second home. What was so special about TSISHO schools and what impact did they have on their students? During the lecture we will look for answers to these questions using as an example the TSISHO-school in Vysokaye, which is described by three teachers, graduates of the Yiddish Teachers Seminary in Vilnius and a student, N. Zilber, who wrote about it in his autobiography sent to the YIVO competition.